

Bava Metzia (63b-64a)

אמר רב נחמן — **And Rav Nachman also said:** האי מאן דאוזיף פשיטי מחבריה — **If someone borrows small change from his fellow** ואשכח ביה טופינא — **and he finds more coins than they had agreed upon,** אי בכדי שהדעת טועה — **the law is that if the difference is such that [one] can make a mistake** about it, מיחייב לאהדורייה ליה — **we must assume that the lender made a mistake and [the borrower] is obligated to return it to him;** ואי לא — **but if the difference is not** such that one can make a mistake about it, מתנה בעלמא הוא דנהיב ליה — **we assume that it is simply a gift that [the lender] is giving [the borrower] and he does not have to return it**

[64a] אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי — **Rav Acha the son of Rava said to Rav Ashi:** ואי איניש תקיפא הוא — **And if [the lender] is a hard** (i.e. ungenerous) **person** — **who does not** ordinarily give gifts, מאי — **by what** presumption can the borrower keep the extra money?

The Gemara answers:

אמר ליה — **[Rav Ashi] said to him:** דלמא מיגזל גזילה — **Perhaps [the lender] once stole something from him** ואבלע ליה בחשבון — **and he included** some extra money **in the sum** of the loan in order to repay it.

Kesuvos (104a)

גובה כתובתה — **As long as [the widow] is in her father's house,** כל זמן שהיא בבית אביה — **she collects her kesubah forever.** גובה כתובתה בעלה — **As long as she is in her deceased husband's house,** living with his heirs, עד עשרים וחמש שנים — **she collects here kesubah for only twenty five years** following her husband's death. שיש בכ"ה — **For there are in twenty five years** many occasions **for her to perform favors for** others with the money of the heirs, so that the outlay will be **equal to** the value of **her kesubah.** — **These are the words of R' Meir, which he stated in the name of Rabban Shimon ben Gamliel.** וחכמים אומרים — **But the Sages say:** גובה כתובתה בעלה — **As long as she is in her husband's house,** כל זמן שהיא בבית בעלה — **she collects her kesubah forever.** גובה כתובתה לעולם — **As long as she is in her father's house,** עד עשרים וחמש שנים — **she collects her kesubah for twenty five years.** After that time we assume that she has forgiven the debt.

Kesuvos (Gemara 104b)

בשאיין שטר כתובה יוצא מתחת ידה מחלוקת — **The dispute is relevant only where the kesubah document does not emerge from under her hand.** — **שלח ליה** אבל — **But if the kesubah does emerge from under her hand,** גובה — **she collects her kesubah forever** even according to the Sages. — **ההלכה כדברי** וחכמים — **And the law is in accordance with the Sages.**

אם אי-תביעה הוי מחילה

שלטי גבורים (סוף בבא קמא, מבבא מציעא סג:) - אם הוא אומר טעיתי ותחזיר לי טעותי הרי זה מחזיר לו טעותו על כל פנים. וכן נראה בעיני שהמלוה את חבירו ואינו תובע הלואה אין הלוה חייב לשלם לו מאליו הואיל ואינו תובעו, במתנה בקש ליתן לו. ש"ך (רלב, ב) - וצריך עיון בזה.

ערך ש"י (שלט, י) - התם במתנה נותן לו כל זמן שאינו תובעו על כל פנים מאריך לו הזמן.

אמרי בינה (הלכות גביית חוב ב) - אף דכתב הטעם במתנה בקש ליתן לו באמת הוא רק מספק דהא כשמת ודאי חייב לשלם ליורשיו. [וכן אם תובעו, ע"ש].

שער המשפט (צח, א) - אף שהניח [הש"ך] זה בצריך עיון מכל מקום יש לומר דעל כל פנים מיקרי רגלים לדבר להשביעו היסת דדילמא מחל לו.

פתחי חושן (ב, סק"י) - והיה אפשר לחלק ולומר שלא כתב השלטי גבורים אלא כשיש מקום לומר שמוחל לו, כגון שידוע שהוא זוכר החוב ורואה אה הלוה בכל עת ונמנע מלתבעו, אבל כשיש לתלות בשכחה או סיבה אחרת חייב לפרוע מאליו.

אם יש חיוב לפרוע בלי תביעה

קצות החושן (קד, ב) - כיון דבמטלטלין ליכא דין קדימה ועל כרחך לית ביה משום שעבוד ואינו אלא מצוה לפרוע... אם כן כיון דאם אין המלוה תובעו אינו מצווה לפרוע חובו, וכמבואר בסימן עג דאפילו נשבע לפרוע אינו עובר אלא כשתובעו... ואם כן הרי זה מוטל עליו היום לקיים מצות פריעת בעל חוב לזה שתובעו ולזה שבמדינת הים עדיין לא הגיע זמן מצותו, ולכן המצוה המוטלת עליו עכשיו אינה נדחית מפני המצוה שתבוא לו אחר כך.

נתיבות המשפט (קד, א) - ודאי אף שהמלוה שוכח ואינו תובע חייב לפרוע, ולא דמי לנשבע דאינו חייב בלא תבע דאמדין לדעתיה שכך היתה כונתו בשעה שנשבע מה שאין כן מצות פריעת בעל חוב דרחמנא חייביה לפרוע.

משפטי התורה (סימן מא) - אין מחלקותם קשורה לחידושו של השלטי גיבורים, שאפשר דגם לדעת שלטי גיבורים קיים על הלוה חיוב עצמי לפרוע את חובו ללא תביעת המלוה... אלא שהוא חידוש שבה שלא תבעו המלוה גילה דעתו שמעונין לתת ללוה את הכסף הנ"ל בתור מתנה... לפיכך אם ברור ללוה שהמלוה מעוניין לקבל את כספו בחזרה אלא ששכח מההלואה חייב הלוה גם לדעת השלטי גיבורים לשלם מאליו את החוב למלוה. [ועל הלוואה לאור ההלכה ח, ד].

פרי חיים (ח"ג עמ' שנא) - אלא שראיתי בשם משפט שלום שהקשה על הקצות והנתיבות שלא ציינו לדברי השלטי גבורים הנ"ל, ונראה שהבין דטעם הקצות שאנו תולים שמא מחל לו החוב. [וע"ש שמקשה ע"ז, וכן על פתחי חושן ב, סק"י. ועל גם האמרי בינה שמביא ראיה לקצות מהש"ג לשיטתו הנ"ל בהבנת הש"ג].

התיישנות

שלחן ערוך (חשן משפט צח, א; ועל סא, ט) - סדר גביית החוב כך הוא כשהמלוה מוציא שטר חוב מקויים אומרים ללוה שלם אפילו שהה כמה שנים ולא תבעו אין אומרים מחל לו כיון ששהה כל כך שנים ולא תבעו ואפילו שמענו שנתאש מהחוב לגמרי ואמר וי לחסרון כיס אינו יאוש.

סמ"ע (צח, א) - דאף על גב דמהני כי האי גונא בכתובת אשה... הא אמרינן בגמרא (בבא בתרא קלב:) דוקא בכתובה הקילו לומר כן כיון דחלק לה כבוד לחלק לה עם הבנים... אמרינן דמחלה אכתובתה כיון דשתקה, אבל בשאר בעלי חוב לא הקילו מן הסתם לומר כן.

שלחן ערוך (חשן משפט צח, ב) - צריך לעשות הדין דרישה וחקירה בשטרות ישנים שמוציאים אותם למה לא תבעו עד עתה אם יראה לו צד רמאות כדי להוציא הדין לאמיתו.

נתיבות המשפט (סא, יא) - והמנהג שאין גובין בשטר ישן מיורשים והלוה נאמן לטעון פרעתי.

משפטי עוזיאל (ד, כח) - מנהג לא התקיים אלא במקומו ואין לך בו אלא מקומו ובכל מדינות אחרות אין דנים אלא על פי דינא דתלמודין והפוסקים שהזכרנו. [ועל שערי צדק ח"ב].

פתחי חושן (ב, סקע"ב) - ביזמנו קיים בכמה מדינות חוק התיישנות... ומסתבר שמדין תורה אינו נפטר מכח החוק... [אבל אפשר] כיון שנהגו כך יש לזה תוקף על פי מנהג הסוחרים.